

АКТОВІ ДОКУМЕНТИ НА СТОРІНКАХ “СВОДНОЇ ЛЇТОПИСИ 16-АГО ВЇКА” АНТОНА ПЕТРУШЕВИЧА

У сучасній українській історіографії залишається ще чимало постатей, діяльність яких є мало вивченою і практично невідомою широкому загалові. У нашому дослідженні ми продовжуємо аналіз наукової спадщини крилошанина Львівської греко-католицької митрополичої капітули о. Антона Степановича Петрушевича (1821 – 1913) – історика, етнографа, джерелознавця та археографа Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ століття¹.

Об’єктом нашого дослідження є “Сводная Галичско-русская летопись” – найбільш об’ємна та відома праця А. Петрушевича, яка водночас залишається однією із найменш вивчених. Предмет – його власні археографічні студії, які знайшли своє відображення на сторінках згаданої монографії.

У своїх попередніх розвідках ми уже аналізували окремі, присвячені ХVІІ – початку ХІХ століття томи “Сводной Галичско-русской летописи”², які А. Петрушевич підготував і видав друком протягом 1874 – 1897 років. На жаль, за життя йому так і не вдалося опублікувати не лише всі віднайдені та досліджені ним історичні пам’ятки, а й власні наукові рефлексії у галузі археографії, джерелознавства та цілої низки інших суміжних дисциплін³. Не були надруковані за життя А. Петрушевича також матеріали, підготовлені ним для окремого тому “Сводной летописи”, присвяченого подіям ХVІ століття.

Незважаючи на усі недоліки⁴, наукові дослідження А. Петрушевича на початку ХХ століття були досить популярними та затребуваними. Саме тому практично відразу ж після його смерті редакція “Вісника “Народного Дому” у Львові розпочала публікацію матеріалів ученого, які ще не були оприлюднені і зберігалися у рукописному вигляді⁵. Про це, зокрема, дізнаємося з невеликої Передмови: “Блаженної пам’яті А. С. Петрушевич, бажаючи в австрійсько-руському інтелігентному класі розбудити цікавість до історії, вибрав шлях, яким йшов розвиток історичної науки у всьому світі. Він зайнявся важкою працею збирання матеріалів для своїх “Сводних летописей”, із яких присвячені ХVІІ, ХVІІІ і початку ХІХ століття томи вийшли друком ще за його життя. У рукописах збереглися матеріали для руської історії попередніх, а також ХІХ століття. Тут розпочато друк “Сводной летописи” ХVІ століття⁶. Спадщину померлого А. С. П. по-різному оцінюють. Йому дорікають за те, що він не завжди подає першоджерела. Можливо, в окремих випадках ця критика і є доречною, але одного заперечувати не можна: придуманий А. С. П. спосіб викладу у поєднанні літописного сказання і регестів⁷ є вдалим та доцільним⁸. Доказом цього є та обставина, що “Сводная летопись” А. С. П. є необхідним посібником для кожного дослідника історії Галичини і редакція “Вісника Народного Дому” отримала вимогу від багатьох дослідників надрукувати інші частини “Сводной летописи”, які після смерті А. С. П. залишилися в рукописах⁹. Задовольняючи цю вимогу, редакція висловлює надію, що у майбутньому з’явиться “Показчик власних імен”¹⁰, який значно спростить і зробить зручнішим використання як “Сводной летописи”, так і інших творів А. С. П.¹¹”. Вочевидь, через

початок Першої світової війни вийшли друком лише чотири номери “Вісника “Народного Дому”¹², на сторінках яких була опублікована “Сводная лѣтопись 16-аго вѣка” А. Петрушевича¹³. Решта зібраних дослідником матеріалів, присвячених періоду другої половини XVI століття, на сьогоднішній день зберігається у Відділі рукописів Львівської бібліотеки НАН України ім. В. Стефаника¹⁴.

У нашому випадку предметом зацікавлення є згадані рукописи та їх передрук редакцією “Вісника “Народного Дому”. Досить імовірно, що ці матеріали могли піддаватися правкам та уточненням перед публікацією самим А. Петрушевичем. Крім цього, подаючи інформацію про походження тих чи інших відомостей, автор досить часто використовує різноманітні і тільки йому зрозумілі скорочення, що ще більше ускладнює їхній аналіз. Попри це, у матеріалах, які ми дослідили, є велика кількість на той час не відомих широкому загалу джерел, які А. Петрушевич віднайшов та описав самостійно. З іншого боку, залишені ним археографічні легенди (хоча вони інколи фрагментарні та неповні) дають змогу зробити висновки про географію наукових пошуків А. Петрушевича, з’ясувати методологічні підходи автора для опису та введення до наукового вжитку того чи того виду історичних пам’яток.

Використані А. Петрушевичем джерела можна поділити на кілька видів: актові документи (грамоти, привілеї, статuti, братські артикули (устава) та ін.); вкладні та маргінальні (покрайні) записи на книгах; літописи; епістолярії; різноманітні рукописні документи (щоденники, спогади, поминальні джерела та ін.); настінні, надгробні, а також написи на предметах світського та церковного вжитку. Слід зазначити, що цей поділ є до певної міри умовним, оскільки досить часто А. Петрушевич не подає докладних відомостей про використані пам’ятки, а інколи взагалі не залишає покликів на першоджерела або будь-якої іншої інформації про походження вписаних ним цитат. Хоча ці недоліки притаманні практично усім працям дослідника, вони особливо актуальні у нашому випадку, оскільки предметом аналізу ми обрали свого роду “чорновий” варіант “Сводной летописи”. Окрім цього, у А. Петрушевича відсутній уніфікований підхід при використанні навіть одного виду пам’яток. Для прикладу, інколи дослідник залишає лише коротку довідку про той чи той документ, де зазначає авторство, дату і передає його основний зміст. В інших випадках А. Петрушевич цитує найважливіші уривки джерела і лише зрідка подає увесь його текст мовою оригіналу.

У відсотковому співвідношенні значну частину описаних дослідником пам’яток складають актові документи. Залежно від класифікаційної ознаки, такі джерела також можна поділити на групи. За наявними покликами про їх місце зберігання можна зробити висновок про те, що А. Петрушевич під час своїх археографічних пошуків велику увагу приділяв вивченню міських магістратських архівів¹⁵. Для прикладу, під 1503 р. на основі уривку документа, що знаходився у Краківських гродських актах, А. Петрушевич повідомляє про початок процесу спольщення місцевих земель¹⁶. Під 1537 р. знаходимо повідомлення про те, що цього року архимандрит храму Св. Георгія Макарій Тучапський, на той час намісник Київського і Галицького митрополита, вписав до львівських актів гродських “*feria VI post festum S. Andreae 1537*” разом з руськими дворянами “*Iwaszko alias Wanko Łahodowski de Stanimir et Olechno Zamoyski*” дві грамоти королів Владислава Ягайла (Городок, 1413 р.) та його сина Владислава (Буда, 1444 р.)¹⁷. Під 1596 р. натрапляємо на уривок документа, який зберігався у “*Krajowy archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie*”¹⁸. А. Петрушевич також досить часто згадує про актові пам’ятки з архіву Львівської Ставропігії. Зокрема, під 1591 р. повідомляє про пергаментний оригінал “процесу” (тяжби) Михайла Рогози з Гедеоном Балабаном від

22 січня 1591 р. та митрополичий наказ від 27 жовтня 1591 р., який виводив Львівське Успенське братство з-під юрисдикції єпископа¹⁹; під 1594 р. міститься згадка про два декрети Михайла Рогози (від 1 липня і 27 вересня 1594 р.) “о низложеніи єпископа Балабана” за непослух²⁰. Досить часто зустрічаємо цитати з документів, які зберігалися в архіві Перемишльського єпископського собору²¹. На жаль, А. Петрушевич не подає чітких відомостей про те, які саме джерела він використовує і обмежується лише повідомленням про їхнє місце зберігання. Для прикладу, під 1555 р. автор подає уривок “Feria tertia post festum S. Michaelis archangeli Antonius episcopus ... capitulo ecclesie cathedralis Premisliensis actum qranicialem inter bona Straszewice ...” і після цього по-клик: “Акты Перемишльського єпископського собора”²².

Якщо ж за ознаку класифікації взяти походження (авторство) джерел, то тут велику групу документів складають приватні акти королів²³, магнатів²⁴ та церковних ієрархів²⁵. За своїм інформативним потенціалом ці джерела досить різноманітні. Значна їх частина так чи інакше стосувалася релігійної проблематики²⁶, окремі джерела містили підтвердження давніших грамот та привілеїв²⁷. Наведемо окремі з них:

надання Константинопольським патріархом Йоакимом у 1500 р. “уставу иноческого общежитія” для Благовіщенського монастиря в Супраслі, заснованого Олександром Івановичем Ходкевичем (новгородський воєвода, маршалок і берестейський староста) близько 1498 року²⁸;

акт короля Олександра I, виданий під час сейму у Петрикові 1504 р., яким було підтверджено давні свободи Русі, а саме – звільнення духовенства від підсудності світській владі²⁹;

жалувана грамота короля Сигізмунда I від 29 вересня 1508 р., видана “зем’янину Хевону Берендею з братією на маєток Кузмин (Топак) у Кременецькому повіті”³⁰;

привілеї, отримані євреями у галузі торгівлі від польських королів у 1521 (Сигізмунд I) і 1591 (Сигізмунд III) роках, унаслідок чого вони повністю її монополізували³¹;

локаційна грамота короля Сигізмунда I, видана у Варшаві 30 березня 1530 р., якою він дозволяє заснування (“locationem”) міста Рогатина із передмістям, та наділяє його правами: самостійного судочинства (“sądzienia spraw”), користування водою для потреб міста, вирубування лісу та ловлі риби³²;

під 1548 р. повідомлення про те, що “7 квітня у Кракові король Сигізмунд I підтверджує боргове зобов’язання Сигізмунда Августа, дане Іванові Олесницькому Яворському на суму в 20 000 марок із наступною умовою: якщо ця сума не буде виплачена до свята Різдва Христового, то Олесницький отримає право власності на міста Холм, Белз, Тишовці, Сокаль, Грубешів і Ратно”³³;

грамота королеви Бони від 20 січня 1554 р., яка давала дозвіл на будівництво церкви Різдва Богородиці в Новому Самборі³⁴;

братський устав, виданий Перемишльським єпископом Антонієм Радилівським для братства при храмі Трійці у Вишні (серпень 1563 р.)³⁵;

під 1586 р. згадка про грамоту митрополита Київського Михайла Рогози, який затвердив за Успенською церквою володіння монастирем Св. Онуфрія і друкарнею при ньому³⁶;

грамота Мелетія Хрептовича-Богуринського від 26 серпня 1590 р., на підставі якої у Бересті при Борисо-Глібській Миколаївській церкві було засновано братство зі школою для навчання молоді³⁷;

акт короля Речі Посполитої Сигізмунда III, датований “die 16 mensis Octobris Anno Domini 1592”³⁸, який підтверджував грамоту Константинопольського патріарха

Єремії для Рогатинського братства при храмі Богородиці, а також усі декрети, видані Брестським собором на користь цього братства³⁹;

під 1594 р. акт, виданий митрополитом Київським і Галицьким Михайлом Рогозою для братства у Бересті⁴⁰.

Як відомо, до недоліків практично всіх наукових праць А. Петрушевича відносять також те, що досить часто при описі того чи того документа він подає велику кількість додаткових відомостей та власних рефлексій. Це створює певні незручності при їх аналізі, а сам текст стає заплутаним та незрозумілим. Окрім цього, інколи така інформація має лише опосередкований стосунок до самого документа. Для прикладу, аналізуючи уставну грамоту для братства при церкві Св. Миколая у Львові, видану єпископом Макарієм Тучапським 18 лютого 1544 р⁴¹, А. Петрушевич спочатку подає імена людей, які були вписані в згаданому документі у якості свідків⁴². Після цього він залишає коментар із рефлексіями наступного змісту: “з цієї грамоти зрозуміло, що згаданий у ній (серед свідків) Нестор Пречистський був настоятелем церкви Успіння у Львові. З грамоти також зрозуміло, що в той час у Львові ще не було церков Св. Параскевії і Чесного Хреста (остання стояла побудована із дерева аж до 1786 р. на горі у Личаківському передмісті Львова). Замість церкви Чесного Хреста для руських парафіян Личаківського передмістя випросив в австрійській владі ліквідований кляштор оо. Павлінів Святих Петра і Павла і записав 40 000 зол. пол. разом з орною землею, що належала отцям Павлінам⁴³. На початку згаданої грамоти міститься підпис грецькою мовою патріарха Йоакима, якому цю грамоту запропонували для затвердження, коли він приїхав до Львова у 1586 р. і коли він, за настановами Константинопольського патріарха Єремії, надав Львівському Успенському братству ставропігійний статус та дозвіл на відкриття школи та друкарні”⁴⁴. Окремо слід згадати про поданий А. Петрушевичем під 1523 р. уривок уставу (статуту) цеху кравців у Львові наступного змісту, оскільки чи не вперше знаходимо уривок такого типу документа: “datum in Consulari Residentia nostra Leopoli Sabbatum solenni vigilia Sanctorum omnium. Magister Michael Preconsul nec non Stanislaus Wilczek Bernardus Thiczka Joannes etc”⁴⁵.

Традиційно багато уваги А. Петрушевич приділяє історії Львівського Успенського братства. Окрім коротких повідомлень, які так чи інакше стосувалися цієї установи і містилися у його рефлексіях та коментарях, дослідник подає витяги із Книги Львівського Ставропігійного братства⁴⁶. Як правило, там зафіксовані імена людей, які в той чи той період власноручно вписували їх туди і таким чином ставали членами цієї організації. Зокрема, під 1591 р. А. Петрушевич повідомляє, що “того ж часу вписався до братської книги: Я Филипъ Афанасіевичъ Одоней Воздвиженскій ексархъ ... презвитерь ... церкви Софеискіи Київскій братъ Ильвовского братства Успенія ... рукою власною”⁴⁷, а у 1595 р. власноручно вписали до “Книги” свої імена Адам Вишневський, Кірик Ружинський, Роман Ружинськимй князь, Лев Бережецький⁴⁸.

Одними з найбільш масових зібрань актових джерел періоду XVI століття є Литовська⁴⁹ та Польська (Коронна) Метрики⁵⁰. Починаючи з XV століття, вони велися при дворах Великого князя литовського і короля польського відповідно. У книги, які відводилися на записи актів із певних сфер державного і суспільного життя, вписувалися королівські або великокнязівські універсали, декрети, мандати, конституції та постанови сеймів, дарчі грамоти, вирoki трибуналів чи гродських судів, договори з іноземними державами, важливі описові матеріали, що проводилися державними службами (люстрації замків, інвентарі королівських маєтків)⁵¹. Крім актів центральної влади, у книги метрик вписували також важливі документи провінційного значення:

договори між місцевими князями, монастирями, грамоти магнатів, архієпископів, акти примирення між ворогуючими представниками шляхти⁵².

А. Петрушевич також використовує ці зібрання актових джерел. Для прикладу, на основі уривку Литовської Метрики подано повідомлення про підтвердження Сигізмундом I у 1516 р. десятини, наданої князем Свидригайлом для єпископа Володимирського і Брестського⁵³. Значно частіше знаходимо витяги з Коронної Метрики⁵⁴. Зокрема, під 1516 р. А. Петрушевич залишає згадку про те, що “Zygmunt I daje przywilej Hriczkonowi w ziemi Kamienieckiej dzierzenia władzy namiesnictwa ...”⁵⁵. Порівняно великим за обсягом та цікавим за змістом є поданий під 1524 р. уривок Польської Метрики: “Niedopuszczano mieszczan obrzadku greckiego do urzędów miejskich, cechów i t. p. Dla tego Zygmunt I, gdy już przyszło do zaburzeń – tak n. p. w Krasnym stawie, gdzie z relacyi delegowanych Dla tego r. 1523 król Zygmunt zawyrokował ażeby w Krasnym stawie mieszczanie obrz. greckiego do urzędów cywilnych, t. j. do rajectwa i ławnikowstwa przedstawianemi i wybieranemi bydź mogli, do prowizoryi kościoła zaś ażeby tylko Rajcy obrzadku rzymskiego obierani byli”⁵⁶. В наступному абзаці міститься ще один уривок, який за своїм змістом фактично є продовженням попереднього “Lecz na reklamacyi mieszczan łaціńskiego obrzadku król w 1524 r. ograniczył liczbę ruskich Rajców i Ławników tylko do dwóch. Co do cechów rzemieślniczych takie wydał rozporządzenie: ...”⁵⁷.

На основі Польської Метрики А. Петрушевич також повідомляє про розбійні напади, які ставалися після смерті руських єпископів, коли грабували не лише їхні маєтки, але і церкви. Через це король Сигізмунд I у 1532 р. видав наказ, згідно з яким місцевий староста з двома урядниками і двома представниками руського обряду описував усе рухоме майно, після чого залишив його опечатаним до королівської “дyspozyци”⁵⁸.

Отже, у проаналізованих нами матеріалах до “Сводной лѣтописи 16-аго вѣка” А. Петрушевича, значну частину використаних автором джерел складають актові документи, які і стали предметом нашого дослідження. Цей вид писемних пам’яток представлений в основному приватними актами королів, церковних ієрархів та представників шляхти (привілеї, грамоти, фундації). За своїм інформативним потенціалом вони досить різноманітні, але у більшості випадків стосуються релігійної проблематики, а саме висвітлюють становище церкви і діяльність її інституцій протягом описуваного періоду, а також конфесійну боротьбу та унійні процеси на західноукраїнських землях. Чимало актових джерел містять повідомлення про статус, матеріальне становище та учасників братств у Львові, Рогатині, Бересті, Судовій Вишні. Окрім цього, подані автором уривки добре відомих на сьогодні Коронної (Польської) та Литовської Метрик засвідчують, що А. Петрушевич став одним із перших дослідників, хто розпочав вивчення цих масових зібрань актових джерел. Таким чином, незважаючи на всі недоліки, довільну впорядкованість і відсутність системності викладу, археографічні та джерелознавчі студії А. Петрушевича, які знайшли своє відображення на сторінках його “Сводной лѣтописи 16-аго вѣка”, є важливим етапом у розвитку історіографії Галичини другої половини XIX – початку XX століття і потребують подальшого детального та всебічного вивчення.

¹ Про постать А. Петрушевича та його наукову діяльність докладніше див.: Тимошенко Л. Антон Петрушевич – дослідник історії церкви // Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століттях / За редакцією Зашкільняка Л. та Матерніцького Є. – Т. IV. – Львів-Жешув,

2006. – С. 253-267; Його ж. Anton Petruszewicz (1821 – 1913) // *Złota księga historiografii lwowskiej XIX i XX wieku / Pod redakcją Jerzego Maternickiego.* – Rzeszów, 2007. – S. 121-130.

² Кісіль В. Джерела до історії церкви у томах “Сводной Галицко-русской летописи съ 1600 по 1700 годъ” А. Петрушевича // *Історія релігій в Україні: науковий щорічник.* – Кн. I. – Ч. I: *Історія.* – Львів, 2012. – С. 242-256; Його ж. Джерела I-го тому “Сводной Галицко-русской летописи” Антона Петрушевича // *Дрогобицький краєзнавчий збірник (далі – ДКЗ).* – Вип. XIV-XV. – Дрогобич, 2011. – С. 446-466; Його ж. Писемні пам’ятки на сторінках “Сводной Галицко-русской летописи съ 1700 до конца Августа 1772 года. Часть I” А. Петрушевича // *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* – Вип. 3. – Дрогобич, 2012. – С. 44-54; Його ж. Джерела праці А. Петрушевича “Дополнения ко Сводной Галицко-русской летописи съ 1600 по 1700 годъ, изданной въ Львови 1874 года” // ДКЗ. – Вип. XVI. – Дрогобич, 2012. – С. 474-496; Його ж. *Writing Sources on Pages of “Addition to Svodnaya Halycsko-rus’skaya letopys’ from 1700 till 1772 year, printed in Lviv of 1887. Part I” by A. Petrushevych // Spheres of culture.* Maria Curie-Sclodovska University in Lublin, Faculty of Humanities Branch of Ukrainian Studies. *Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies / Editor-in-Chief prof. I. Nabytovych.* – Vol. II. – Lublin, 2012. – P. 237-243; Його ж. Джерела “Сводной Галицко-русской летописи съ 1772 до конца 1800 года. Часть II” Антона Петрушевича // *Гуржіївські історичні читання: збірник наукових праць.* – Вип. 6. – Черкаси, 2013. – С. 70-73; Його ж. Джерела до історії Церкви у томах “Сводной Галицко-Русской летописи съ 1700 по 1772 годъ. Часть I” А. Петрушевича // *Історія релігій в Україні: науковий щорічник.* – Львів, 2013. – С. 257-271; Його ж. *Актові джерела на сторінках “Дополнений до Сводной Летописи съ 1773 до 1800 г.” А. С. Петрушевича // Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Тези I-ї Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 21-22 листопада 2013 року).* – Дрогобич, 2013. – С. 72-74.

³ Для прикладу, у рукописному вигляді зберігаються наступні виписки А. Петрушевича: “Матеріали з питань палеографії” – Львівська наукова бібліотека НАН України ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів (далі – ЛНБ ВР). – Ф. 77. Петрушевич А. – Оп. I. – АСП-733. – 26 арк.; “Матеріали з питань нумізматики” – Там само. – АСП-734. – 58 арк.; “Матеріали до геральдики руських земель” – Там само. – АСП-735. – 3 арк.; “Матеріали до історії іконопису” – Там само. – АСП-737. – 29 арк.

⁴ Докладніше про недоліки у працях А. Петрушевич та рецензії на його дослідження дивитися: Кісіль В. Джерела I-го тому “Сводной Галицко-русской летописи”... – С. 446-448.

⁵ *Сводная льтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича // Вѣстникъ “Народнаго Дома”.* – Ч. 1-2. – Львовъ, январь-февраль 1914. – С. 3-17.

⁶ Там само. – С. 3.

⁷ Регест – виклад у документальній публікації змісту документу або його частини, який супроводжується заголовком і легендою (розгорнутий регест), або подання інформації про зміст документу шляхом публікації його заголовку та легенди (короткий регест).

⁸ *Сводная льтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 1-2.* – Львовъ, январь-февраль 1914. – С. 3.

⁹ Там само. – С. 3-4.

¹⁰ Сам А. Петрушевич також планував підготувати такий “Показчик” і навіть розпочав роботу над ним – його рукопис під назвою “Ключь или алфавитный указатель къ Сводной Галицко-Русской льтописи” нині зберігається вигляді у Львівській бібліотеці ім В. Стефаніка. Див. докладніше у: ЛНБ ВР. – Ф. 77. – Оп. I. – АСП-691. – 148 арк.

¹¹ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 1-2. – Львовъ, январь-февраль 1914. – С. 4.

¹² Там само. – С. 3-17; Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича // Вѣстникъ “Народнаго Дома”. – Ч. 3 – 4. – Львовъ, мартъ-апрѣль 1914. – С. 35-46; Там само. – Ч. 5. – Львовъ, май 1914. – С. 60-70; Там само. – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 92-104.

¹³ Таким чином, на сторінках “Вісника “Народного Дому” було надруковано “Сводную лѣтопись 16-аго вѣка” А. Петрушевича, яка охоплює період 1500 – 1549 рр.

¹⁴ ЛНБ ВР. – Ф. 77. – Оп. I. – АСП-676. – Арк. 219-591.

¹⁵ Там само. – Арк. 385.

¹⁶ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 1-2. – Львовъ, январь-февраль 1914. – С. 9. На жаль, А. Петрушевич не вказує, який саме документ він використовує.

¹⁷ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 95. Тут А. Петрушевич залишає припущення про те, що згаданий “руський дворянин Ванько Лагодовський може бути однією особою із однойменним покровителем Унівської архимандрії, який в місцевій церкві має великий надгробок із алебастру, де він похований у 1574 р.” – Там само. – С. 95.

¹⁸ ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 566.

¹⁹ Там само. – Арк. 498.

²⁰ Там само. – Арк. 535.

²¹ Там само. – Арк. 409, 482, 487, 503, 510, 536, 543, 580.

²² Там само. – Арк. 264.

²³ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 93, 96; ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 399, 426, 440, 485.

²⁴ Там само. – Арк. 360, 373зв.

²⁵ Там само. – Арк. 460, 479. Імовірно, обидва акти зберігалися в архіві Львівського ставропігійного інституту, оскільки після згадок про них А. Петрушевич залишає поклик: див. Фотографическіє снимки Львовской ставропігійной археологической выставки. Табл. ЛІ. N. 3, 4.

²⁶ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича. – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 98.

²⁷ Для прикладу, під 1529 р. А. Петрушевич повідомляє про підтвердження Сигізмундом I (під час вального з'їзду у Вільно) привілею короля Ягайла, виданого у Городлі в 1413 р. – Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 5. – Львовъ, май 1914. – С. 67. Під 1592 р. згадка про грамоту короля Сигізмунда III, яка скріплювала акт короля Стефана з 1581 р., якою, в свою чергу, було підтверджено видану у 1301 р. грамоту князя Лева для Галицького митрополита (ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 506).

²⁸ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 1-2. – Львовъ, январь-февраль 1914. – С. 5. Після цього повідомлення дослідник подає досить докладну історія існування цього монастиря аж до кінця XIX століття. – Там само. – С. 5-6.

²⁹ Там само. – С. 10. Під 1511 р. повідомлення про те, що король Сигізмунд I виданим у Бересті актом затвердив привілей короля Олександра I для Русі. – Там само. – С. 16.

³⁰ Там само. – С. 13. А. Петрушевич також повідомляє, що на цьому документі була привішена печатка Великого Князівства Литовського.

³¹ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 3-4. – Львовъ, мартъ-апрѣль 1914. – С. 42.

³² Там само. – Ч. 5. – Львовъ, май 1914. – С. 68. Крім цієї грамоти, А. Петрушевич подає ще кілька актів, які стосуються м. Рогатин. Під 1533 р. згадка про грамоту, яку в день “трех королів”

цього року видав Ото Ходец у Львові і затвердив цех різників (м'ясників) у Рогатині. – Там само. – С. 68. Під 1567 р. читаємо повідомлення про те, що “король Сигізмунд II грамотою, виданою у Петрикові 9 червня, відступає для м. Рогатина місцевий замок (ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 332). Під 1570 р. згадка про “жалувану грамоту Сигізмунда II Августа, якою він надає Рогатинському братству при храмі Різдва Пресвятої Богородиці право обирати і презентувати священика для їх церкви, затверджує право власності на землі та привілеї”. Далі уривок самого акту, після якого знову коментар: “цю грамоту підтвердив король Владислав IV в Кракові 23 березня 1639 р.”. – Там само. – Арк. 349-349зв.

³³ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 101. Після цього повідомлення міститься примітка А. Петрушевича: “печатка на документі не збереглась” (Там само. – С. 101).

³⁴ ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 256. Як доповнення, дослідник повідомляє про підтвердження цього акту сином королеви Бони Сигізмундом Августом під час сейму в Любліні цього ж року та подає його уривок. – Там само. – Арк. 256.

³⁵ Там само. – Арк. 311-311зв., 312. Після цього коротка археографічна довідка від А. Петрушевича: “братський устав писаний на пергаменті, що зберігається в архіві Перемишльської капітули”. – Там само. – Арк. 312.

³⁶ Там само. – Арк. 454.

³⁷ Там само. – Арк. 486.

³⁸ Там само. – Арк. 501зв.

³⁹ Там само. – Арк. 501-501зв. У самому тексті уривку є примітка “+”, у якій А. Петрушевич подає наступні відомості: “оригінали згаданої грамоти патріарха з печаткою, а також актів митрополитів Михайла та Атанасія, які підтверджували статус Рогатинського братства, там і зберігаються”. – Там само. – Арк. 501. Після тексту цього документу (латина), А. Петрушевич залишає ще одне повідомлення: “цю пергаментну грамоту затвердив король Михайло 31 жовтня 1671 р. у Львові”. – Там само. – Арк. 501зв.

⁴⁰ Там само. – Арк. 522-522зв., 523-523зв., 524-524зв., 525. Окремі місця у тексті поданого документу, які А.Петрушевичу не вдалося прочитати, він залишає “...”. Вкінці автор залишає коротку археографічну легенду: “на великому пергаментному білому листку, на шовковому шнурку привішена печатка із зображенням Богоматері з Ісусом на руках. Пергаментний лист на складках пошкоджений від вологості та згинів” – Там само. – Арк. 525.

⁴¹ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 6-7. – Львовъ, іюнь-іюль 1914. – С. 99-100.

⁴² Там само. – С. 99.

⁴³ Там само. – С. 99. У поданому тексті знаходиться примітка “*” від редакції “Вісника “Народного Дому””: “автор (мається на увазі А. Петрушевич) не вказав хто саме випросив все це в австрійської влади – це був єпископ Петро Білянський” – Там само. – С. 99.

⁴⁴ Там само. – С. 99-100. А. Петрушевич також повідомляє, що оригінал цієї грамоти на пергаменті зберігається в бібліотеці руської капітули в Перемишлі і він раніше уже публікував її у своїх “Актахъ, относящихся къ истории южно-западной Руси. Львовъ, 1868. С. 3.”. – Там само. – С. 100.

⁴⁵ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 3-4. – Львовъ, мартъ-апрѣль 1914. – С. 45-46. Місцезнаходження цитованого документу не вказано.

⁴⁶ ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 497.

⁴⁷ Там само. – Арк. 497.

⁴⁸ Там само. – Арк. 548.

⁴⁹ Литовська Метрика, яка протягом XV – першої половини XVI століття велася старорусською, а з другої половини XVI – польською мовою, складалась із наступних серій: “книги справ судових”, куди заносилися листи-вироки, судові рішення, листи-скарги, протоколи судових засідань; “книги оренд”, які містили документи (або їх скорочений вигляд) про надання державою чи великими феодалами в оренду земель; “книги посольств”, до яких заносилися договори з іноземними державами або їх виклад, зміст переговорів, листи до урядів іноземних держав тощо. Наприкінці XVI століття у зв’язку з тим, що книги Литовської Метрики мали зношений вигляд, із них було зроблено копії, з яких близько 600 книг збереглося до сьогодення. – Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій / С. Макарчук. – Львів: “Світ”, 1999. – С. 84.

⁵⁰ Коронна (Польська) Метрика, що налічує близько тисячі томів, складається із наступних серій: Книга вписів (Księga wpisów, Libri inscriptionum) за 1447 – 1794 рр. (налічує 361 том); Книга посольств (Libri legationum) за 1501 – 1761 рр. (44 томи); Книга з печатками (Sigillata) за 1658 – 1794 рр. (44 томи); Книга публічних справ (Libri transactionum) за 1591 – 1794 рр. (117 томів). Окремі частини становлять Мазовецька Метрика за 1414 – 1526 рр. (21 том); Книги асесорського суду за 1591 – 1744 рр. (21 том); Книги референдарського суду за 1591-1794 рр. (65 томів); копії Литовської Метрики за 1450 – 1551 та 1775 – 1792 рр. (32 томи); Книги люстрацій за 1469 – 1820 рр. (96 томів). – Там само. – С. 83.

⁵¹ Там само. – С. 82.

⁵² Там само. – С. 82-83.

⁵³ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича... – Ч. 3-4. – Львовъ, мартъ-апрѣль 1914. – С. 39.

⁵⁴ Там само. – С. 46; ЛНБ ВР. – Ф. 77. – АСП-676. – Арк. 245, 331, 348.

⁵⁵ Сводная лѣтопись 16-аго вѣка А. С. Петрушевича. – Ч. 3-4. – Львовъ, мартъ-апрѣль 1914. Годъ XXXII (X). – С. 39.

⁵⁶ Там само. – Ч. 5. – Львовъ, май 1914. – С. 60.

⁵⁷ Там само. – С. 60.

⁵⁸ Там само. – С. 68.

Володимир Кісіль

Актові документи на сторінках “Сводной лѣтописи 16-аго вѣка” А. Петрушевича.

У статті розглянуто різні групи актових документів, використаних А. Петрушевичем при підготовці матеріалів для його “Сводной лѣтописи 16-аго вѣка”. Проаналізовано особливості їх використання дослідником, а також місцезнаходження та інформативний потенціал цих пам’яток.

Volodymyr Kisil.

Act documents on pages of “Svodnaja letopys of 16 century” by A. Petrushevych.

The different groups of act documents are examined in the article, used by A. Petrushevych at preparation of materials for his “Svodnaja letopys of 16 century”. The features of their use are analysed by a researcher, and also location and informing potential of these sights.